

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate 9(2) (2019)

ISSN 2657-8549

DOI 10.24917/26578549.9.2.6

Andrzej Czop, Agnieszka Juszcak

ORCID ID 0000-0002-9621-5879; 0000-0001-8331-1725

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Pożądanee kierunki zmian w obszarze zwalczania przestępczości pseudokibiców

Autorzy przeprowadzili badania sondażowe w formie wywiadu eksperckiego, obejmując nimi funkcjonariuszy Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie posiadających duże doświadczenie oraz wiedzę na temat przestępczości pseudokibiców oraz mających z tą subkulturą bieżący i stały kontakt. Funkcjonariusze ci na co dzień są odpowiedzialni za organizowanie i realizację zadań ukierunkowanych na zapobieganie i zwalczanie przestępczości pseudokibiców. Podczas wywiadu odpowiadali na pytania mające charakter otwarty, bazując na własnej wiedzy, doświadczeniach oraz przekonaniach, bez korzystania w trakcie wypowiedzi ze statystyk, aktów normatywnych czy opracowań specjalistycznych dotyczących badanej problematyki.

Eksperti dobrze ocenili podejmowane przez małopolską policję¹ działania prewencyjne w obszarze zwalczania przestępczości pseudokibiców. Jednocześnie zauważyli, iż coraz częściej wśród czynów karalnych popełnianych przez tzw. „szalikowców” dominują przestępstwa i to o dużym ciężarze społecznego niebezpieczeństwa, takie jak²:

- ciężkie uszkodzenie ciała, a nawet zabójstwa,
- bójki i pobicia (z reguły z użyciem niebezpiecznych narzędzi),
- przestępstwa narkotykowe, handel narkotykami,
- tworzenie i prowadzenie stron internetowych nawołujących do nienawiści i propagujących przemoc.

Dwóch ekspertów zajmujących się operacyjnym rozpracowaniem grup pseudokibiców uważa, że bardzo ważne przed rozpoczęciem działań prewencyjnych jest wnikliwe rozpoznanie środowiska, pozyskanie wiedzy na temat specyfiki oraz organizacji grupy pseudokibiców³, miejsc gromadzenia się jej członków, ich udziału w zaplanowanych imprezach masowych, wraz z ustaleniem dróg przejazdu i środków transportu. Wyżej wymienione dane są niezbędne Policji do sporządzenia

---

1 A. Czop, *Udział firm ochrony osób i mienia w zapewnianiu bezpieczeństwa publicznego w Polsce*, Katowice 2014, s. 54–67.

2 Zob. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553.

3 Zob. P. Piotrowski, *Szalikowcy – o zachowaniach dewiacyjnych kibiców sportowych*, Toruń 2000.

pogłębionej analizy zagrożeń konkretnej imprezy masowej⁴ i dokonania kalkulacji sił oraz środków niezbędnych do skutecznego działania prewencyjnego.

Funkcjonariusze wskazali, że coraz więcej pseudokibiców jest zatrzymywanych w związku z stawianymi im poważnymi zarzutami karnymi – sprowadzania do Polski narkotyków, a następnie ich rozprowadzania, najczęściej w środowisku młodzieżowym. Proceder ten często stanowi ich podstawowe, a nawet jedyne źródło utrzymania⁵.

Badani omówili także projekty o charakterze prewencyjnym realizowane przez policję w Małopolsce, współpracującą w tym obszarze z innymi podmiotami. Przypomnieli, że do podstawowych zadań Policji poza ochroną życia i zdrowia ludzi oraz mienia, bezpieczeństwa i porządku publicznego należy organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń, a także zjawiskom patologicznym oraz kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organizacjami państwowymi, samorządowymi i społecznymi⁶. Profilaktykę definiują jako zapobieganie zidentyfikowanym i przewidywanym zagrożeniom poprzez podejmowanie działań mających na celu niedopuszczenie do negatywnie ocenianych zmian istniejącego stanu rzeczy. Zauważyli, że same określenia profilaktyka i zapobieganie często są przez nich używane zamiennie.

Za szczególnie istotne w obszarze zapobiegania negatywnym zachowaniom pseudokibiców badani uznali następujące programy profilaktyczne⁷:

I. Rządowy program „Razem Bezpieczniej”⁸, który obejmuje takie zagadnienia, jak:

- zapewnienie bezpieczeństwa w miejscach publicznych, środkach komunikacji publicznej, w miejscu zamieszkania, w szkole, w ruchu drogowym. Ten zakres zainteresowań bezpośrednio łączy się z bezpieczeństwem organizowanych imprez masowych, zwłaszcza tych sportowych, o podwyższonym stopniu ryzyka. Ważnym kierunkiem aktywności jest tu ochrona przed wydarzeniami nadzwyczajnymi oraz przeciwdziałanie agresji i przemocy.

Policja realizuje te zadania poprzez:

- prowadzenie rzetelnej analizy stanu służby prewencyjnej, ze wskazaniem podstawowych problemów i oceną współdziałania w tym zakresie ze strażami gminnymi/miejskimi,
- zwiększanie liczby patroli,
- wprowadzenie „aktywnego” dzielnicowego, identyfikującego lokalne problemy związane z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym.

W odniesieniu do placówek oświatowych⁹ do zadań Policji eksperci zaliczyli:

---

4 Zob. Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, Dz.U. 2009, nr 62, poz. 504.

5 <http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/529719,kibole-z-krakowa-chcieli-przemycic-65-kg-marihuany-za-2-mln-zl-piec-osob-zatrzymanych.html> [dostęp: 22.11.2016].

6 A. Czop, *Udział firm ochrony osób...*, s. 56–57.

7 Zob. <http://www.policja.pl/pol/tagi/7863,programy-profilaktyczne.html> [dostęp: 12.03.2017].

8 <http://razembezpieczniej.mswia.gov.pl/> [dostęp: 12.03.2017].

9 Por. L. Mościcka, *Przestępczość nieletnich. Podłoże, geneza, motywy*, Wrocław 1998., s. 47.

- rzetelną analizę i identyfikację problemów dotyczących bezpieczeństwa w środowisku szkolnym,
- wypracowanie mechanizmów współpracy pomiędzy policjantem – nauczycielem – rodzicem – dzieckiem,
- zwiększenie skuteczności ochrony fizycznej szkół,
- reagowanie na zjawiska patologiczne,
- prowadzenie edukacji dla bezpieczeństwa.

II. „Krajowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie”¹⁰.

Celem tego programu jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie, zwiększenie ochrony ofiary przemocy oraz skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych, wobec osób stosujących przemoc w rodzinie¹¹. Do zadań policji w realizacji tego programu należy między innymi:

- diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie,
- szkolenie służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy,
- izolowanie sprawców od ofiar.

III. „Program przeciwdziałania przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miejskiej Kraków w latach 2014–2020”¹².

Działania z zakresu przeciwdziałania adresowane są do :

- osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- mieszkańców Krakowa w zakresie zapewnienia właściwego reagowania na przemoc w rodzinie,
- przedstawicieli instytucji zobowiązanych do przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Program ten został opracowany w oparciu o Ustawę z 29 lipca 2005 roku *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*¹³ i Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 roku *w sprawie procedury „Niebieskie Karty”*¹⁴.

IV. „Program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego w powiecie krakowskim w latach 2012–2020”. W toku jego realizacji prowadzone są spotkania w placówkach wychowawczych i oświatowych, podczas których odbywają się prelekcje dla uczniów, rodziców i nauczycieli. Głównym celem tego programu jest zapewnienie wysokiego poziomu porządku, ładu i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców powiatu krakowskiego¹⁵.

V. Program „Jestem Kibicem przez duże K”¹⁶, którego zadaniem jest kształtowanie pozytywnych postaw dzieci i młodzieży uczestniczących w imprezach masowych o charakterze sportowym. Program ten obejmuje cykl zajęć edukacyjnych

---

10 Uchwała Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020, M.P. 2014, poz. 445.

11 Zob. S. Forward, *Toksyczni rodzice*, Warszawa 1993.

12 Uchwała Rady Miasta Krakowa nr CXII/1732/14 z dnia 9 lipca 2014 r.

13 Dz.U. 2005, nr 180, poz. 1493.

14 Dz.U. 2011, nr 209, poz. 1245.

15 Uchwała Nr XXXIX/378/14 Rady Powiatu w Krakowie z dnia 29 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia powiatowego programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego „Bezpieczny Powiat Krakowski”.

16 <http://www.kibic.policja.pl/> [dostęp: 20.04.2017].

i plastycznych. Posiada również własną platformę „e-leringową”, w której znajdują się: informacje o projekcie, materiały dydaktyczno-edukacyjne, informacje o ogólnopolskich turniejach i spotkaniach z gwiazdami sportu.

VI. Przedsięwzięcie edukacyjno-informatyczne pod nazwą: „KIBICE I DOPING – TAK, PSEUDOKIBICE I AGRESJA – NIE”¹⁷. Głównymi animatorami tej akcji są odpowiednio przeszkoleni policjanci pionu prewencji. Podczas prowadzonych przez siebie prelekcji informują o odpowiedzialności i konsekwencjach zachowań niezgodnych z prawem, a także przedstawiają korzyści, które przynoszą pozytywne działania na rzecz Klubu Kibica dające możliwość aktywnego i interesującego spędzania wolnego czasu.

Jeden z ekspertów przypomniał o historycznym (lata 90. XX wieku) już programie, który był prowadzony właśnie w Krakowie na terenie osiedla Azory przez pedagoga Krzysztofa Zajączkowskiego z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Uznał on, że zredukowanie antyspołecznych zachowań jest szczególnie istotne wśród młodych ludzi, bowiem to oni stanowią grupę wysokiego ryzyka¹⁸. W jego eksperymencie brali udział chłopcy w wieku 11–13 lat, a więc takim, który całkowicie wyłącza odpowiedzialność za popełniane czyny karalne. Mieli oni już za sobą pierwsze doświadczenia z alkoholem i narkotykami. Wszyscy deklarowali przynależność do subkultury szalikowców „Wisły” Kraków. Wyniki badań pokazały, że u chłopców biorących udział w programie zmniejszył się poziom agresji, a zwiększył poziom samoakceptacji, któremu towarzyszyło ugruntowanie się u nich poczucia wewnętrznej kontroli. Dla grupy badanych chłopców zajęcia terapeutyczno-opiekuńcze były dużo bardziej atrakcyjne niż działalność osiedlowej nieformalnej grupy chuligańskiej¹⁹.

Eksperci za działania o charakterze prewencyjnym stosowane przez policję w zwalczaniu przestępczości pseudokibiców, a przynoszące oczekiwane pozytywne efekty, uznali także stosowanie:

- postępowań przyśpieszonych²⁰,
- sądowych zakazów stadionowych²¹,
- dozoru elektronicznego²².

Postępowanie przyśpieszone jest szczególnym trybem postępowania w sprawach o wykroczenia, stosowanym w niektórych kategoriach spraw, gdy wymagane jest dokonanie szybkiego rozstrzygnięcia zarówno w kwestii winy, jak i kary. Eksperci przypomnieli również, że wprowadzenie instytucji zwanej potocznie

---

17 <http://wieliczka.policja.gov.pl/pl/komunikaty/kibice-i-doping-tak-pseudokibice-i-agresja-nie> [dostęp: 20.04.2017].

18 Por. M. Lipka, *Przestępczość nieletnich w Polsce. Zapobieganie i zwalczanie*, Warszawa 1971, s. 13.

19 Por. J. Wódcz, *Zjawiska patologii społecznej a sankcje społeczne i prawne. Wyniki badań empirycznych w Nowej Hucie*, Wrocław-Gdańsk 1973, s. 13–14.

20 Art. 517 b. § 1. Kodeksu karnego, Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553.

21 Art. 41 b Kodeksu karnego, Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553.

22 Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy, Dz. U. 2016, poz. 428.

„Sądami 24 godzinnymi” miało także na celu szybsze karanie, głównie sprawców tzw. przestępstw „stadionowych”.

Eksperci zwrócili jednak uwagę, że korzystanie z trybu przyśpieszonego jest dosyć utrudnione z uwagi na konieczność kumulatywnego spełnienia dwóch warunków. Po pierwsze sprawcę należy ująć na gorącym uczynku, a po drugie trzeba go w sposób pewny i nie budzący wątpliwości zidentyfikować, co nie zawsze jest zadaniem prostym. Trzeba mieć na uwadze, że sprawcy są z reguły zamaskowani, a działanie w tłumie także nie ułatwia funkcjonariuszom skutecznego rozpoznania tych osób.

Ważnym policyjnym narzędziem w walce z przestępczością stadionową jest instytucja zakazu stadionowego, znana w Polsce od kilkunastu lat i orzekana jako środek karny przez sądy powszechne, wówczas gdy oskarżony dokonał czynu karnego uczestnicząc w imprezie masowej.

Z kolei dozór elektroniczny jest tym instrumentem, który ogranicza swobodę poruszania się osoby, wobec której został zastosowany. Dużą jego zaletą jest to, że nie może mieć ona kontaktu z innymi szalikowcami skazanymi za podobne czyny (takiej izolacji nie zapewnia np. umieszczenie skazanego w zakładzie karnym). Osoba, wobec której zastosowano ten środek, nie ma także fizycznej możliwości popełniania określonych przestępstw, ze względu na permanentną kontrolę i ograniczenia przestrzenne.

Zdaniem badanych małopolska policja zwalczanie przestępczości pseudokibiców traktuje priorytetowo, a swe działania prowadzi systematycznie i na wielu poziomach. Rozpracowuje więc zarówno zorganizowane grupy przestępcze zajmujące się groźnym handlem narkotykami²³, jak też zwalcza chuligańskie zachowania czy szpecące miejskie przestrzenie zjawisko „grafitii”. Podkreślili dużą wagę jaką małopolska Policja przykładą do rzetelnego rozpracowywania dobrze zorganizowanych struktur przestępczych grup pseudokibiców. Jeśli przedmiotem ich aktywności, często o zasięgu międzynarodowym jest nielegalny obrót narkotykami, pozwala to na wyeliminowanie dużej ilości tych substancji, które trafiłyby na rynek. To ważne, gdyż dzięki temu, jak twierdzą rozmówcy, możliwe jest uratowanie wielu ludzkich istnień.

Policjanci zwrócili uwagę, że eliminowanie przestępczości pseudokibiców to nie wyłącznie stosowanie środków represyjnych, lecz również kontrole prewencyjne osób pod kątem posiadania przez nie niebezpiecznych narzędzi czy też udaremnianie organizacji tzw. „ustawek” czy „wjazdów” na osiedla, które są bezpośrednim zagrożeniem nie tylko dla porządku publicznego, ale także życia i zdrowia ich uczestników.

Jeden z rozmówców przypomniał, że w roku 2016 policjanci wylegitymowali aż 10 tys. osób ze środowiska pseudokibiców i sprawdzili 3 tys. należących do nich samochodów. Kontrolowanym pseudokibicom zabierano maczety, siekiery, noże oraz inne niebezpieczne narzędzia. Według rozmówcy poprzez takie kontrole małopolscy policjanci zapobiegli bardzo wielu niebezpiecznym burdom i ekscesom oraz przestępstwom popełnianym przy użyciu niebezpiecznych narzędzi.

---

23 Zob. United Nations Convention against Transnational Organized Crime General Assembly resolution 55/25 of 15 November 2000.

Inny ekspert podkreślił, że w ciągu ostatnich kilku lat z inicjatywy policji do efektywniejszej walki z przestępczością pseudokibiców pozyskano wielu społecznych koalicjantów. W komendach wojewódzkich policji powstały komórki ds. zwalczania przestępczości pseudokibiców²⁴, a w pionach kryminalnych stworzono zespoły ds. zwalczania przestępczości zorganizowanej w środowisku pseudokibiców.

Według badanego zaangażowanie policjantów w poprawę bezpieczeństwa przynosi już spodziewane efekty. Wystąpił zauważalny spadek przestępstw i to prawie we wszystkich kategoriach. Mniej jest zabójstw, rozbojów czy też kradzieży samochodów.

Kolejny ekspert zauważa, iż działania małopolskiej policji wspierane są także przez Komendanta Głównego Policji, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz lokalne samorządy. Wymiernym tego efektem było uzyskanie dodatkowych środków na wzmocnienie służb patrolowych. Ponadto, jak zauważył rozmówca, na skutek zmian organizacyjno-kadrowych, aż 200 policjantów przesunięto „zza biurki” do pracy w terenie. Wprowadzono również możliwość kierowania policjantów na staże aplikacyjne nie tylko, jak to było dotychczas – do Warszawy, lecz także do zagrożonego przestępczością pseudokibiców Krakowa.

Ponadto dzięki podpisaniu porozumienia z władzami samorządowymi Krakowa do policyjnego budżetu trafiły środki, które umożliwiły sfinansowanie 500 dodatkowych służb patrolowych, tak ważnych dla eliminacji chuligańskich zachowań z publicznej przestrzeni.

Kolejny z ekspertów wyjaśnił, że krakowska policja, aby ograniczyć agresję i przemoc ze strony pseudokibiców²⁵ uruchomiła specjalną skrzynkę poczty elektronicznej o adresie: stoppseudokibicom@malopolska.policja.gov.pl, na którą można przysyłać informacje o przestępstwach popełnianych przez pseudokibiców wraz z filmikami i zdjęciami dokumentującymi przypadki naruszania przez nich prawa. Uruchomiono także specjalny numer telefonu: 12 4134444, na który można zadzwonić w celu zapewnienia szybszej reakcji ze strony policji na niezgodne z prawem zachowania pseudokibiców. Poza samym adresem e-mailowym jest do niego dołączona adnotacja, że nadesłane informacje zostaną przeanalizowane pod kątem pociągnięcia do odpowiedzialności sprawców zgłoszonych w ten sposób przestępczych zachowań.

Eksperti zgodnie zauważają, że małopolska policja ma na swoim koncie wiele sukcesów w postaci rozbicia zorganizowanych grup przestępczych powiązanych ze środowiskiem pseudokibiców, dość sporą grupę zatrzymanych pseudokibiców i osadzonych za popełnione przestępstwa kryminalne.

Opisy takich skutecznych działań małopolskiej policji można znaleźć na stronie internetowej Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie²⁶.

Badani przypomnieli o kilku spektakularnych zatrzymaniach pseudokibiców, które miały miejsce w Krakowie. Między innymi ujęto dwóch mężczyzn powiązanych

---

24 <http://bip.krakow.kwp.policja.gov.pl/KK/struktura-organizacyjna/21922,STRUKTURA-ORGANIZACYJNA-KWP-W-KRAKOWIE.html> [dostęp: 10.02.2017].

25 Zob. J. Dudała, *Fani-chuligani, rzecz o polskich kibolach. Studium socjologiczne*, Warszawa 2004.

26 <http://malopolska.policja.gov.pl/> [dostęp: 18.02.2017].

ze środowiskiem pseudokibiców podejrzanych o produkcję dużej ilości środków odurzających. Zatrzymano również kolejne cztery osoby powiązane ze środowiskiem pseudokibiców, którym postawiono zarzuty posiadania znacznej ilości narkotyków i prowadzenia przygotowań celem wprowadzenia ich na rynek. Eksperci przypomnieli również o spektakularnym zatrzymaniu na gorącym uczynku. Odbyło się ono w Krakowie, podczas przeładunku 65 kg narkotyków. Ujęto wówczas pięciu pseudokibiców Cracovii, przedstawiając im zarzuty udziału w zorganizowanej grupie przestępczej i przemytu narkotyków z terenu Hiszpanii²⁷.

Jeden z ekspertów przypomina liczne zatrzymania pseudokibiców zakłócających porządek publiczny we wrześniu 2015 roku, podczas meczu derbowego Wisła – Cracovia. Zatrzymania te były rezultatem zdecydowanych działań interwencyjnych oraz pracy operacyjnej krakowskich policjantów. Kolejnym spektakularnym sukcesem było rozbięcie zorganizowanej grupy przestępczej pseudokibiców zajmujących się handlem narkotykami i rozszerzaniem „strefy wpływów”, polegającym na podporządkowaniu sobie dilerów ze środowiska pseudokibiców innego, konkurencyjnego dla nich klubu. Zatrzymano wówczas 16 osób podejrzanych, zabezpieczając środki odurzające o wartości ponad 50 tys. złotych.

Ważne pytanie, na jakie musieli odpowiedzieć eksperci brzmiało: „Czy występują czynniki ograniczające efektywność działań policji w obszarze zwalczania przestępczości szalikowców?”. Niestety odpowiedź była pozytywna, a rozmówcy jako główne elementy wymienili:

- Hermetyczność grupy pseudokibiców, która powoduje, że niesłuchanie trudno jest policji przeniknąć do ich struktur lub pozyskać funkcjonujących w nich wartościowych informatorów. Praca operacyjna ma tu kluczowe znaczenie, a osobowe źródła informacji są nie do przecenienia. Problemem kluczowym jest jednak możliwość ich pozyskania²⁸.
- Pełnienie przez pseudokibiców przestępstw, często o dużym ciężarze gatunkowym i znacznej szkodliwości społecznej. Regułą staje się, że pseudokibice tworzą zorganizowane grupy przestępcze²⁹ wprowadzające do obrotu znaczne ilości narkotyków oraz innych środków odurzających. Ogromne zyski, które osiągają z tej przestępczej działalności przekazują w części na zapewnienie sobie bezpieczeństwa, tworząc specjalne fundusze na: obsługę adwokacką, pomoc medyczną, wsparcie finansowe zarówno dla zatrzymanych, jak i członków ich rodzin.
- „Kodeks honorowy kibica”³⁰, który składa się z wielu zasad determinujących określone zachowania szalikowców. Są w nim sformułowane kategoryczne zakazy, którym każdy członek grupy musi się bezwzględnie podporządkować. Na pierwszym miejscu jest zasada, że kibic bez względu na okoliczności nigdy nie

27 <http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/529719,kibole-z-krakowa-chcieli-przemycic-65-kg-marihuany-za-2-mln-zl-piec-osob-zatrzymanych.html> [dostęp: 22.11.2016].

28 A. Jawłowski, *Zabawa na śmierć i życie*, „Gazeta Wyborcza”, 7.04.2003 r.

29 Zob. S. Redo, *Uzbekistan i narody zjednoczone w walce z międzynarodową przestępczością zorganizowaną*, Warszawa 2001, s. 468.

30 P. Sielecki, P. Sobiech, *Zakład Taktyki i Techniki Interwencji : Szalikowcy – podstawowe informacje*, Wyd. Szkoła Policji w Katowicach 2006.

podejmuje współpracy z policją. Nawet, gdy zostanie brutalnie pobity, okradziony czy okaleczony, będąc pokrzywdzonym nie może jak każdy obywatel zgłosić wniosku o ściganie sprawców. Jeśli zostanie zapytany przez funkcjonariusza policji – kto jest sprawcą zdarzenia dokonanego na jego szkodę powinien stanowczo odpowiedzieć, że nie wie i że nieznana jest mu także przyczyna zaistnienia zdarzenia, którego padł ofiarą.

- Kwestia podejścia prokuratury³¹ i sądów³² do zdarzeń kryminalnych z udziałem pseudokibiców. Ekspertki formułują w tym obszarze wiele zarzutów wobec współpracujących z policją organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Ich zdaniem zbyt częste są przypadki, że funkcjonariusz zbiera przekonywujące i kompletne materiały dowodowe, składa zeznania, a postępowanie karne jest umarzane z powodu „braku znamion czynu zabronionego”³³. Policjanci zgłaszają także zastrzeżenia, że zakazy stadionowy orzekane są najczęściej nie na wszystkie mecze, a jedynie na mecze jednej konkretnej drużyny, co z oczywistych względów nie ułatwia sprawy wyłączenia pseudokibica z udziału w zakłóceniach porządku i bezpieczeństwa.
- Problemy we współpracy policji z organizatorami imprez masowych i stowarzyszeniami sportowymi nominalnie odpowiedzialnymi za kwestie bezpieczeństwa imprez sportowych. Ekspertki zwracają uwagę na fakt, iż samo przygotowanie zabezpieczenia meczu to proces złożony i długotrwały, wymagający zaangażowania wielu służb. Niestety często w tych przygotowaniach policja pozostaje osamotniona, a jej uwagi nie są brane pod uwagę, pomimo że zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim osobom biorącym udział w meczu, jak również utrzymanie porządku przed i po tym wydarzeniu jest dużym wyzwaniem, od którego wskazane ustawowo podmioty nie powinny się uchylać. W celu osiągnięcia pożądanego celu konieczna jest więc dobra i bieżąca współpraca policji z przedstawicielami, zarówno klubów sportowych jak i stowarzyszeń kibiców.
- Niedostateczne finansowanie ogniw policyjnych zajmujących się rozpracowywaniem grup pseudokibiców i zwalczaniem przestępczości pseudokibiców. To powoduje zdaniem ekspertów braki sprzętowe oraz etatowe, co utrudnia efektywną pracę operacyjno-wykrywczą.

Na podstawie przeprowadzonych wywiadów eksperckich autorzy sformułowali najważniejsze ich zdaniem zalecenia, które winny zostać uwzględnione w działaniach ukierunkowanych na podniesienie skuteczności w obszarze zapobiegania i zwalczania przestępczości pseudokibiców.

Poprawy wymaga koordynacja działań pomiędzy policyjnymi ogniwami zajmującymi się pseudokibicami w Polsce i dopracowanie koordynacji międzynarodowej. Niestety obecnie są w Polsce takie jednostki Policji, które w ogóle nie posiadają

---

31 Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, Dz.U. 2016, poz. 177.

32 Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 2001, nr 98, poz. 1070.

33 Art. 17 § 1 punkty 1–4 oraz art. 322. – Kodeks postępowania karnego, Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Dz.U. 1997, nr 89, poz. 555.

w swej strukturze³⁴ wyspecjalizowanych komórek rozpracowujących środowiska szalikowców. Zajmują się tą problematyką wydziały kryminalne, czyniąc to niejako przy okazji, co nie pozwala na skoncentrowanie pełnej uwagi na tym ważnym zagadnieniu.

Nie zawsze informacje będące w posiadaniu ogniw, które je pozyskały trafiają na czas do ich odpowiedników w innych częściach kraju. W sytuacji gdy grupy przestępcze mają charakter zorganizowany i transgraniczny, szybka i pełna wymiana dostępnych o nich danych musi odbywać się nie tylko pomiędzy jednostkami polskimi, ale także szybko trafiać do ich partnerów za granicą. W tym celu za konieczne autorzy uznali utworzenie stanowisk koordynatorów w komendach: Stołecznej / Wojewódzkich Policji oraz w Biurze Międzynarodowej Współpracy Policji Komendy Głównej Policji.

Zwiększeniu winna też ulec ilość patroli policyjnych pionu prewencji, dyslokowanych w miejscach o dużej aktywności pseudokibiców, przy wykorzystaniu nowoczesnego interaktywnego narzędzia jakim jest Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa³⁵. Te patrole mogą być finansowane ze środków przekazywanych przez samorządy lokalne, które coraz częściej doceniają wagę profilaktyki dotyczącej środowisk szalikowców.

Autorzy dostrzegają także konieczność wprowadzenia na stałe programów profilaktycznych³⁶ do szkół oraz klubów osiedlowych i sportowych. Te projekty, które były dotychczas realizowane jednoznacznie wskazują, że ten kierunek działań, zwłaszcza podejmowanych wspólnie z samorządami i organizacjami sportowymi jest skuteczny i winien być kontynuowany. Pozwoli to nauczyć najmłodszych poszanowania oraz dbałości o dobro wspólne, zdobyć umiejętności bezprzemocowego rozwiązywania sytuacji konfliktowych, uświadomić im konsekwencje wynikające z ryzykownych czy niezgodnych z prawem zachowań³⁷.

Kluczowym zagadnieniem jest poprawa współpracy jednostek policji z organizatorami imprez masowych, zwłaszcza tych o podwyższonym ryzyku. Należy zadbąć nie tylko o to, by miała ona miejsce podczas samej imprezy, kiedy szczególnie ważne jest współdziałanie z jej kierownikiem, służbami ochrony i informacyjnymi, ale także by realizowana była w procesie przygotowań.

---

34 D. Piotrowski, *Struktura organizacyjna Policji po 1989 roku*, „SECURITY, ECONOMY & LAW” 2015, nr 7, s. 39–52.

35 Krajowa mapa zagrożeń bezpieczeństwa opiera się o informacje skatalogowane w trzech płaszczyznach:

- 1) informacje gromadzone w policyjnych systemach informatycznych,
- 2) informacje pozyskiwane od społeczeństwa w trakcie: bezpośrednich kontaktów z obywatelami, z przedstawicielami samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych itp.; w trakcie realizowanych debat społecznych poświęconych bezpieczeństwu publicznemu,
- 3) informacje pozyskiwane od obywateli (internautów) z wykorzystaniem platformy wymiany informacji.

36 Zob. A. Bałandynowicz, *Zapobieganie przestępczości. Studium prawnoporównawcze*, Warszawa 1998.

37 Zob. M. Lipka, *Zjawiska patologii społecznej. Studium prawnokryminologiczne*, Warszawa 1977, s. 15.

Duży nacisk należy położyć na rozpoznanie środowisk pseudokibiców, poprzez stosowanie różnorodnych form i metod pracy operacyjnej. Główny kierunek powinien dotyczyć pozyskiwania źródeł osobowych w tych subkulturach, a także stosowania kontroli operacyjnej, wówczas gdy inne środki okazały się bezskuteczne albo będą nieprzydatne. Kontrola operacyjna³⁸, która prowadzona jest niejawnie może być stosowana właśnie w przypadku szczególnie groźnych przestępstw, zwłaszcza jeśli dokonywane są one w formie zorganizowanej. Taki charakter jak wykazano ma współczesna przestępczość pseudokibiców. Tak więc przy ich rozpracowywaniu należy częściej stosować uzyskiwanie i utrwalanie:

- treści rozmów prowadzonych przy użyciu środków technicznych, w tym za pomocą sieci telekomunikacyjnych;
- obrazu lub dźwięku;
- treści korespondencji, w tym korespondencji prowadzonej za pomocą środków komunikacji elektronicznej;
- danych zawartych w informatycznych nośnikach danych, telekomunikacyjnych urządzeniach końcowych, systemach informatycznych i teleinformatycznych.

Ważne też będzie uzyskiwanie dostępu i kontrola zawartości przesyłek nadawanych i otrzymywanych przez tych przestępców.

Autorzy za skuteczne narzędzie w walce z szalikowcami uznali także stosowanie, tam gdzie jest to możliwe, postępowań w trybie przyśpieszonym. Trzeba jednak pamiętać, że ograniczeniem tej procedury jest fakt, że mogą być w niej rozstrzygane wyłącznie sprawy o przestępstwa podlegające rozpoznaniu w trybie uproszczonym i to pod warunkiem, że sprawca został ujęty na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio potem, zatrzymany oraz w ciągu 48 godzin doprowadzony przez policję i przekazany do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym. Tak więc ważne jest by funkcjonariusze potrafili sprawnie ująć uczestników burd stadionowych i zabezpieczyć taki materiał, który jednoznacznie potwierdzi ich winę. Oczywiście tryb przyśpieszony nie będzie miał zastosowania do sprawców innych niż chuligańskie przestępstw, jak chociażby popełnianych w sposób zorganizowany.

Kolejnym istotnym narzędziem, które według autorów winno być częściej stosowane jest środek karny – zakaz wstępu na imprezę masową. Został wprowadzony nowelizacją Kodeksu karnego³⁹ i od 1 sierpnia 2009 roku istnieje prawna możliwość jego orzekania. Ma on za zadanie polepszyć bezpieczeństwo podczas różnego rodzaju wydarzeń, które odbywają się na stadionach. Zakaz wstępu na imprezę masową winien być orzekany zawsze, jeżeli zachowanie sprawcy wskazuje, że jego udział w imprezach masowych zagraża istotnym dobrom chronionym prawem. Ważne jest nie tylko to, iż sprawca nie ma możliwości wstępu na określone wydarzenie sportowe, ale także to, że ma obowiązek w czasie jego trwania osobistego stawiennictwa we właściwej miejscowo jednostce organizacyjnej policji.

Autorzy uważają, że częściej powinien być także orzekany dozór elektroniczny, który ma w głównej mierze charakter prewencyjny. Wskazują, że możliwe jest

38 Art. 19 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, Dz.U. 1990, nr 30, poz. 179.

39 Dz. U. 2009, nr 206, poz. 1589.

również stosowanie go w charakterze resocjalizacyjnym, poprzez połączenie dozoru z programem edukacyjno-wychowawczym. Przypominają, iż do zastosowania tego środka konieczne jest uzyskanie zgody skazanego na odbycie kary w tym systemie. Taką zgodę musi także wyrazić sąd penitencjarny⁴⁰, po spełnieniu łącznie kilku warunków, z których najważniejszy to skazanie oskarżonego na karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą jednego roku i uznanie, że jest to wystarczające dla osiągnięcia celów tej kary.

Autorzy są przekonani, że efektywność działań profilaktyczno-wykrywczych realizowanych w stosunku do pseudokibiców można optymalizować poprzez kompleksowe zastosowanie wszystkich przedstawionych wyżej metod. Takie holistyczne podejście może w istotny sposób przyczynić się do podniesienia poziomu bezpieczeństwa nie tylko na stadionach sportowych, ale także na ulicach polskich miast, które nadal zbyt często są miejscem brutalnej przemocy i chuligańskich ekscesów wywoływanych przez pseudokibiców.

Bibliografia:

- Balandynowicz A., *Zapobieganie przestępczości. Studium prawnoporównawcze*, Warszawa 1998.
- Czop A., *Udział firm ochrony osób i mienia w zapewnianiu bezpieczeństwa publicznego w Polsce*, Katowice 2014.
- Dudała J., *Fani – chuligani, rzecz o polskich kibolach. Studium socjologiczne*, Warszawa 2004.
- Forward S., *Toksyczni rodzice*, Warszawa 1993.
- Jawłowski A., *Zabawa na śmierć i życie*, „Gazeta Wyborcza”, 7.04.2003 r.
- Lipka M., *Przestępczość nieletnich w Polsce. Zapobieganie i zwalczanie*, Warszawa 1971.
- Lipka M., *Zjawiska patologii społecznej. Studium prawnokryminologiczne*, Warszawa 1977.
- Mościcka L., *Przestępczość nieletnich. Podłoże, geneza, motywy*, Wrocław 1998.
- Nowak S., *Metodologia badań socjologicznych, Zagadnienia ogólne*, Warszawa 1970.
- Piotrowski D., *Struktura organizacyjna Policji po 1989 roku*, „SECURITY, ECONOMY & LAW” 2015, nr 7.
- Piotrowski P., *Szalikowcy – o zachowaniach dewiacyjnych kibiców sportowych*, Toruń 2000.
- Redo S., *Uzbekistan i narody zjednoczone w walce z międzynarodową przestępczością zorganizowaną*, Warszawa 2001.

---

40 Wydział sądu okręgowego, mający uprawnienia orzecznicze względem osób skazanych. W sprawach zastrzeżonych w kodeksie karnym wykonawczym dla sądu penitencjarnego właściwy jest ten sąd penitencjarny, w którego okręgu przebywa skazany.

Sąd penitencjarny orzeka w przedmiocie:

- rozstrzygnięcia wątpliwości co do wykonania orzeczenia lub obliczenia kary,
- umorzenia postępowania wykonawczego,
- zawieszenia postępowania wykonawczego,
- uchylenia lub zmiany poprzedniego postanowienia,
- dopuszczenia w toku posiedzenia sądu penitencjarnego osoby godnej zaufania do udziału w postępowaniu przed tym sądem jako przedstawiciela skazanego.

Pozostała część uprawnień orzeczniczych tego sądu dotyczy wyłącznie prerogatyw tego sądu (wymienione w kodeksie karnym wykonawczym).

Schur E.M., *Labeling Deviant Behavior its Sociological Implications*, Harper and Row, New York 1971.

Sielecki P., Sobiech P., *Zakład Taktyki i Techniki Interwencji : Szalikowcy – podstawowe informacje*, Wyd. Szkoła Policji w Katowicach 2006.

Wiśniewski B., *Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, Szczytno 2011.

Wódcz J., *Zjawiska patologii społecznej a sankcje społeczne i prawne. Wyniki badań empirycznych w Nowej Hucie*, Wrocław–Gdańsk 1973.

Źródła internetowe:

<http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/529719,kibole-z-krakowa-chcieli-przemycic-65-kg-marihuany-za-2-mln-zl-piec-osob-zatrzymanych.html> [dostęp: 22.11.2016].

<http://www.policja.pl/pol/tagi/7863,programy-profilaktyczne.html> [dostęp: 12.03.2017].

<http://razembezpieczniej.mswia.gov.pl/> [dostęp: 12.03.2017].

<http://www.kibic.policja.pl/> [dostęp: 20.04.2017].

<http://wieliczka.policja.gov.pl/pl/komunikaty/kibice-i-doping-tak-pseudokibice-i-agresja-nie> [dostęp: 15.01.2017].

<http://bip.krakow.kwp.policja.gov.pl/KK/struktura-organizacyjn/21922,STRUKTURA-ORGANIZACYJNA-KWP-W-KRAKOWIE.html> [dostęp: 10.02.2017].

<http://malopolska.policja.gov.pl/> [dostęp: 18.02.2017].

<http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/529719,kibole-z-krakowa-chcieli-przemycic-65-kg-marihuany-za-2-mln-zl-piec-osob-zatrzymanych.html> [dostęp: 22.11.2016].

Akty normatywne:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks karny, Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553.

Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, Dz.U. 2009, nr 62, poz. 504.

Ustawa z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz.U. 2005, nr 180, poz. 1493.

Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy, Dz. U. 2016, poz. 428.

Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, Dz.U. 2016, poz. 177 z późn. zm.

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 2001, nr 98, poz. 1070.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 1997, nr 89, poz. 555.

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, Dz.U.2016.0.1782.

Ustawa nowelizująca Kodeks karny, Dz.U. z 2009, nr 206, poz. 1589.

Uchwała Rady Ministrów Nr 162/2006 z dnia 25 września 2006 roku, Krajowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2006–2016.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty”, Dz.U. 2011, nr 209, poz. 1245.

Uchwała Rady Miasta Krakowa nr CXII/1732/14 z dnia 9 lipca 2014 r., „Program przeciwdziałania przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miejskiej Kraków w latach 2014–2020”.

Uchwała Nr XXXIX/378/14 Rady Powiatu w Krakowie z dnia 29 stycznia 2014 r. w sprawie przyjęcia powiatowego programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego „Bezpieczny Powiat Krakowski”.

United Nations Convention against Transnational Organized Crime General Assembly resolution 55/25 of 15 November 2000.

The most desired directions in fighting with hooligans crime

Abstract

In this article, the authors presented the results of surveys conducted in the form of expert interviews, which were answered by officers of the Provincial Police Headquarters in Krakow. Those officers have extensive knowledge about hooliganism and have ongoing and constant contact with this subculture while on duty. Examined policemen organize and implement tasks aimed at preventing and combating hooliganism daily. During the interview, they have answered open questions.

The conducted research shows that among criminal acts committed by the so-called “Scarfs” crimes that carry a heavy burden of social danger are dominant. Therefore it is so important to deeply investigate this environment by acquiring knowledge about groups of hooligans, their gathering places, disruptions planned by them and determining routes and ways of moving to mass events.

The research shows that in the region of Małopolska Police implements a number of preventive projects cooperating with other entities in the area and creating local coalitions for security. One of the most important activities is the governmental program “Safer Together”, which is comprehensive and covers all areas of social life. The supplementation of this program, addressed also to the communities at risk of hooligan subculture, is the action “I am a Fan by a big F”, which task is to shape positive attitudes of young people participating in mass sport events.

In addition to preventive programs, experts considered other effective preventive tools used by the police in a goal of in combating crime among the hooligans. They recognized the use of: accelerated proceedings, court bans on stadiums, electronic supervision, inspections of people aimed at owning dangerous tools or counteracting the so-called “set-ups” or “entries” to the residential areas.

Based on the results of the research, the authors formulated the most important, in their opinion, recommendations that should contribute to increase the effectiveness of actions aimed at prevention and combating hooliganism. They considered them to be:

- continuation of social prevention programs,
- creation within the Police ranks groups that specialize in investigating hooligan communities
- coordination of activities between police units that deal with hooligans in Poland, along with improvement of international coordination,
- improvement of cooperation between Police and mass events organizing entities,
- better identification of hooligan environments through the use of various forms and methods of operational work,
- acquiring personal sources among the hooligans, as well as applying operational control in situations and through means provided in legal regulations.

According to the authors, the introduction of the proposed solutions will improve the safety, not only of participants of mass sports events, but also inhabitants of big city agglomerations, where hooliganism is one of the main determinants of public safety threats.

Słowa kluczowe: pseudokibice, przestępczość, programy profilaktyczne

Keywords: hooliganism, crime, prevention programs

Andrzej Czop

Jest absolwentem Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego – kierunek Prawo oraz doktorem nauk społecznych w dziedzinie bezpieczeństwa. Zatrudniony jest na stanowisku adiunkta w Instytucie Nauk o Bezpieczeństwie (Katedra Bezpieczeństwa Narodowego) Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Przez 25 lat pełnił służbę w Policji między innymi na stanowiskach: Rady Komendanta Głównego Policji, Naczelnika Wydziału Profilaktyki KGP, Komendanta Rejonowego Policji Kraków-Wschód i Komendanta Miejskiego Policji w Krakowie. Obecnie jest dyrektorem generalnym Krakowskiego Centrum Bezpieczeństwa. Pełnił też funkcję prezesa Polskiego Związku Pracodawców Ochrona Oddział Małopolska. Jest członkiem Stowarzyszenia Komendantów Policji. Misją jego działalności naukowej i zawodowej jest poszukiwanie i wdrażanie rozwiązań podnoszących poziom bezpieczeństwa zarówno osób, jak i podmiotów gospodarczych. E-mail: andrzej.czop@up.krakow.pl

Agnieszka Juszcak

Jest absolwentem Wydziału Bezpieczeństwa i Nauk Społeczno-Prawnych kierunek: Bezpieczeństwo Wewnętrzne Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie. W październiku 2016 roku uzyskała tytuł magistra. Jest funkcjonariuszem Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie z prawie dwudziestoletnim stażem. Zawodowo zajmuje się prowadzeniem rozpoznania środowiska pseudokibiców. Posiada bardzo dużą wiedzę i doświadczenie praktyczne w obszarze przestępczości dokonywanej przez tę subkulturę. E-mail: agnieszka.juszcak75@gmail.com